

Контрадикције Бреgzита

БРЕGЗИТ ИПАК НИЈЕ ЕGЗИТ

Ових дана, скоро четири мјесеца након Бреgzита, испоставља се да није било сулудо очекивати да ће референдум, тај ултимативни демократски начин одлучивања, сведен на бинарни избор и огољене аргументације о будућности једне земље, донијети више питања него одговора. Расписан прије због потреба тамошњих политичких елита, него због истинских демократских рефлекса, референдум је стрмоглавио Уједињено Краљевство у период политичке и економске неизвјесности, све док нова влада покушава да неутралише контрадикторне силе које “раздиру” унутрашњу политичку сцену.

Како пререзати легислативну врпцу...

Питања се роје и пошто је премијерка УК Тереза Меј, након мјесеци понављања таутолошке мантре “Брегзит је Брегзит!”, на годишној конференцији Конзервативне странке почетком октобра изнијела оквирни план за наредне кораке британске владе у бракоразводној парници са Европском унијом (ЕУ). Први пут након 23. јуна су британски (али и европски) политичари, грађани и фирме имали прилику да завире у црну кутију Бреgzита. Међутим, из оквирног плана који, узгред речено, премијерки Меј и даље оставља значајан маневарски простор, обриси контрадикција Бреgzита су постали очигледнији. Наиме, најављена су наредна два потеза британске владе – прво се у марту 2017. године очекује активирање члана 50. Лисабонског споразума, који регулише процес изласка земље чланице из Европске уније.

Након тога, на дневном реду парламента Уједињеног Краљевства ће се наћи анулирање Закона о Европској заједници (енг. *European Community Act - ЕЦА*) из 1972. године, којим је Уједињено Краљевство ефективно приступило данашњој Европској

унији и којим се легислативи ЕУ у тој земљи даје приоритет, те се иста преводи на британско законодавство. Прва нелогичност која се из овога да примјетити лежи у самом редослиједу најављених потеза.

Логичније би ипак било да парламент прво “повуче” Закон о Европској заједници из 1972., односно да га замијени новим законом који би задржао ЕУ легислативу прилагођену новом контексту. Како ствари тренутно стоје, овај потез ће, у суштини, бити пука формалност ако прије тога дође до активирања члана 50. с обзиром на то да за Уједињено Краљевству у том моменту престаје обавеза поштивања темељних уговора ЕУ. Другачије речено, у наведеном плану владе УК уговори и закони који би требало да се анулирају у парламенту ефективно неће постојати.

...и ко ће то учинити ?

Међутим, парадоксалнија ситуација се назире у контексту кључне преферендумске теме – суверенитета. Познато је да је основни аргумент заговарача изласка УК из Европске уније био поврат надлежности и јачање суверенитета државе – тачније његовог парламента, као главног законодавног тијела. Ипак, судећи према најавама премијерке Мау, присталице напуштања ЕУ би могли проћи као протагонисти пословице “тјерали лисицу, истјерали вука”. Наиме, као што смо већ навели, закон којим ће се ануларати ЕЦА из 1972. (такозвани *The Great Repeal Bill*), неће поништити четрдесетогодишњу ЕУ легислативу у УК, већ ће омогућити да се на дан активирања члана 50. (такозвани *Brexit Day*) поменуто законско наслеђе секундарном легислативом прилагоди “потребама” Уједињеног Краљевства. Секундарна легислатива се у англосаксонском контексту односи на статутарне инструменте, односно законе које доноси извршна власт без потребе за одобрењем парламента или бар консултацијама са истим.

Промјене, које ће се наћи на дневном реду, могу варирати од једноставних лингвистичких прилагодби (рецимо, избацивање референци на институције ЕУ и сл.) до битних измјена самог садржаја закона. Ако се на тренутак осврнемо на предреперендумско обећање – поврат суверенитета Уједињеном Краљевству – циник би могао закључити да ће се оно уистину испунити. Суверенитет ће се “вратити” извршној власти на уштрб законодавне.

Ако овоме придодемо најаве владе УК да парламент те земље неће имати ријеч при дефинисању самих преговарачких позиција, односно о начину напуштања Европске уније и активацији члана 50.¹ - већ да је планирано да свој став изнесе само о закљученом “пакету” након преговора - очигледно је да се ради о потпуно изврнутој логици “поврата” суверенитета.

Не баш тако јефтин излазак

Контрадикцијама Брексита овђе, ипак, није крај. Наиме, још једно од обећања “Leave” кампање – заустављање имиграције у Уједињено Краљевство – бременито је политичким тензијама са којима ће влада УК морати да се обрачуна. До сада је чланство у Европској унији Уједињеном Краљевству доносило предности јединственог тржишта ЕУ, односно бенефите такозване “четири слободе” – слобода кретања робе и услуга, слободан кретања људи (укључујући, наравно, и раднике) и слобода кретања капитала. Са једне стране, напуштање ЕУ ће омогућити Уједињеном Краљевству да поново одлучује о слободи кретања људи (односно о стопи годишње имиграције). Као што смо већ навели, ово је био основни аргумент “Leave” кампање, те се чини да је био један од главних разлога због којег је скоро 52% грађана УК гласало за излазак из Уније. На другу страну, европски званичници, настојећи да очувају принципе на којима је изграђена ЕУ, наглашавају да “четири слободе” долазе у пакету и да то не може бити шведски сто за Уједињено Краљевство.

¹ Након ове изјаве премијерке Мау, питање улоге парламента у активирању члана 50. је завршило на суду.

То значи да би излазак из ЕУ, увелико наштетио фирмама са сједиштем у УК, прије свега због наглог заустављања слободног тока капитала.

Влада УК се, тако, тренутно нашла између двије ватре – са једне стране се налазе грађани који захтијевају заустављање имиграције, док су са друге стране мултинационалне фирме и финансијска индустрија, која жели задржати приступ јединственом тржишту ЕУ, односно своје профите. Иако се у јавном дискурсу у посљедње вријеме нашло неколико приједлога за рјешење проблема приступа јединственом тржишту (тзв. швајцарски и норвешки модели²), сваки од њих подразумијева “неђељивост четири слободе”, те европски званичници и даље одбацују могућности суи генерис рјешења за УК. Извршна власт УК, предвођена премијерком Меј, изгледа, пред собом има још једно уже на којем ће морати да балансира – оно између гласача и финансијских интереса.

Судећи према расту популизма и радикализма у Европи и Сједињеним Америчким Државама, офанзивама против политичке коректности, те према оштрим предизборним и предреферендумским реторикама, чини се да је пред нама период у којем ће се све чешће прибјегавати демократским средствима зарад оправдавања недемократских циљева. Ипак - као што примјер Бреџита и његових инхерентних контрадикција показује - и добар алиби може да зада главобољу ономе ко га тражи.

О ВПИ БХ:

Вањскополитичка иницијатива БХ (ВПИ БХ; www.vpi.ba) је домаћа невладина и непрофитна организација, основана 2004. године у Сарајеву, посвећена промишљању међународних односа и еуро-атлантских интеграцијских процеса БиХ. Циљ ВПИ је, пружити помоћ државним институцијама при откривању слабости и промоцији вриједности присутних у тим процесима, ради повећавања ефикасности БХ. Институција у испуњавању предстојећих обавеза.

октобар, 2016.

² Швајцарски модел подразумијева потписивање биалтералних трговинских споразума са земљама чланицама док норвешки модел значи приступање Европском економској зони (European Economic Area – ЕЕА) са поштивањем правила јединственог тржишта Европске уније (тзв. „четири слободе“)